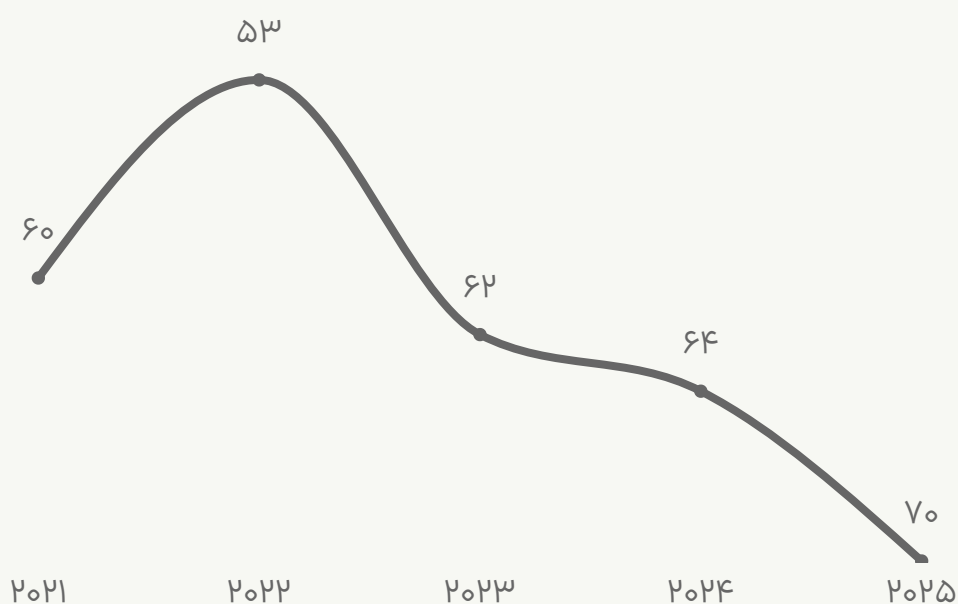

بررسی جامع شاخص جهانی نوآوری

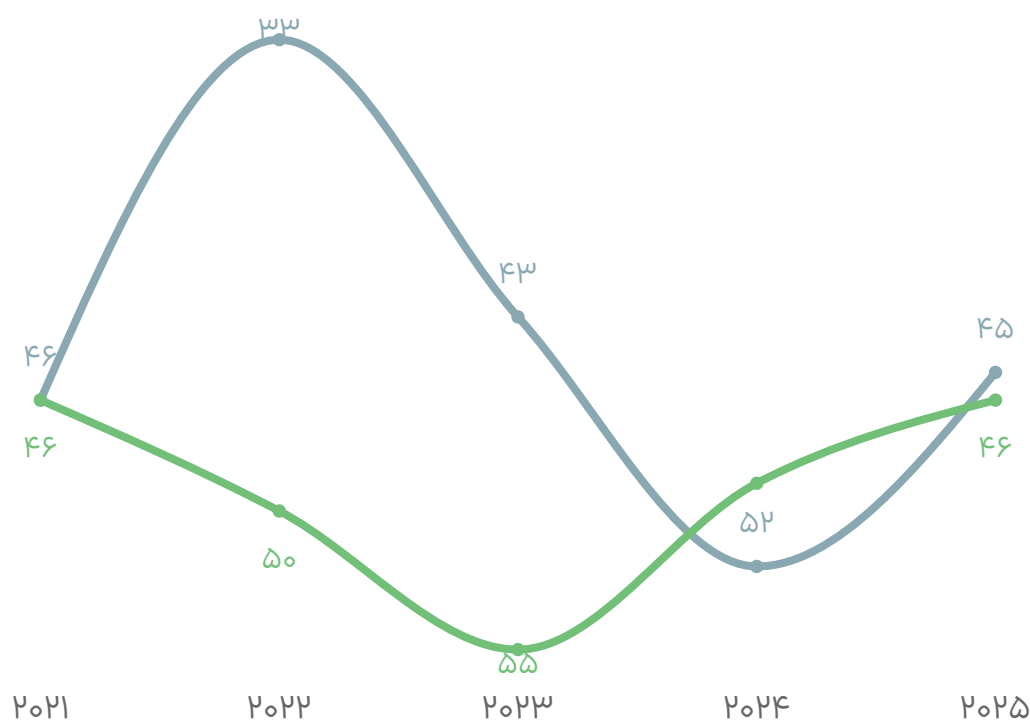
رند رتبه ایران در شاخص جهانی نوآوری

گزارش شاخص جهانی نوآوری هر ساله تحت حمایت سازمان جهانی مالکیت فکری منتشر می‌شود و به بررسی جایگاه هر کشور در زمینه نوآوری می‌پردازد. این گزارش در سال جاری ۷۸ شاخص را در قالب ۵ رکن ورودی و ۲ رکن خروجی برای ۱۳۹ کشور بررسی کرده است. شاخص‌های ورودی عناصری از اقتصاد را در بر می‌گیرد که فعالیت‌های نوآورانه را امکان‌پذیر و تسهیل می‌کنند. مواردی همچون ارکان نهادی، سرمایه انسانی و تحقیقات، زیرساخت‌ها، بلوغ بازار و بلوغ کسب و کار. همچنین شاخص‌های خروجی نوآوری، نتیجه فعالیت‌های نوآورانه در اقتصاد است که شامل خروجی‌های دانشی و فناورانه و خروجی‌های خلاقانه می‌شود.

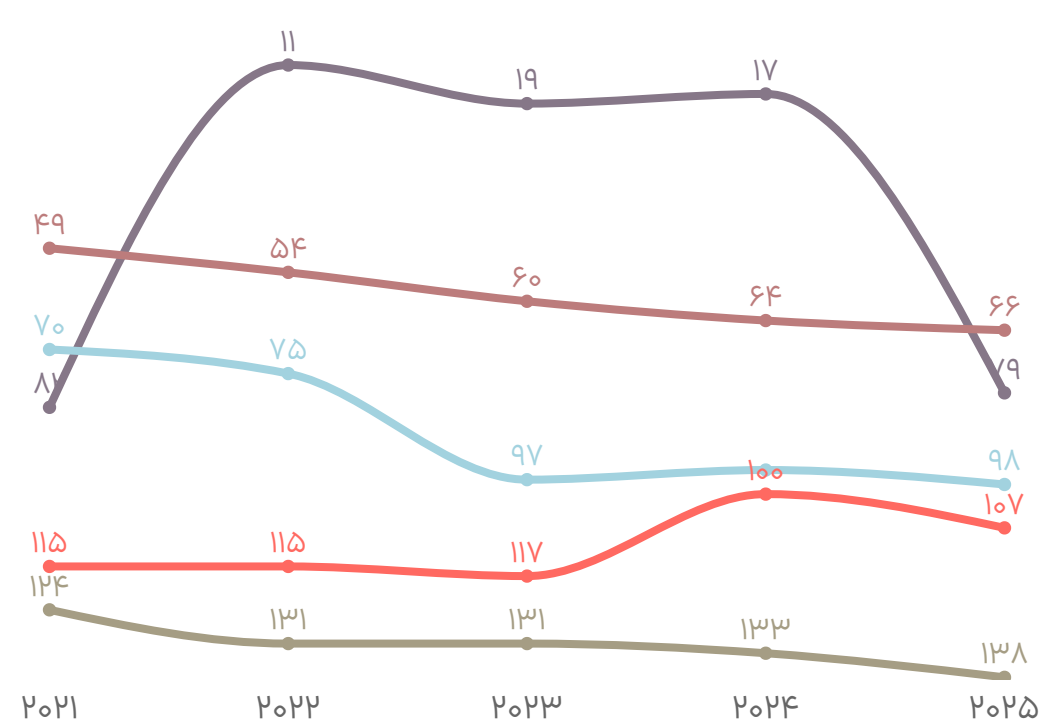
رند رتبه ایران در دو رکن خروجی

● خروجی‌های خلاقانه ● خروجی‌های دانشی و فناورانه

رند رتبه ایران در ۵ رکن ورودی

● زیرساخت‌ها ● بلوغ کسب و کار ● سرمایه انسانی و تحقیقات ● بلوغ بازار ● ارکان نهادی

ایران در سال ۲۰۲۵ با تنزل ۶ رتبه ای در جایگاه ۷۰ از میان ۱۳۹ کشور قرار گرفته است. نکته قابل توجه در عملکرد ایران، تفاوت معنادار بین شاخص‌های ورودی (رتبه ۱۰۹) و خروجی (رتبه ۴۶) است که نشان‌دهنده کارایی نسبی در تبدیل منابع به خروجی‌های نوآورانه است. ایران در برخی شاخص‌ها مانند ارزش برندهای ملی و منطقه‌ای (رتبه ۲) و ارزش بازار (رتبه ۱) و تعداد فارغ‌التحصیلان رشته‌های فنی مهندسی (رتبه ۸) عملکرد درخشانی داشته، اما در شاخص‌های نهادی (رتبه ۱۳۸) و بلوغ کسب و کار (رتبه ۱۰۷) با چالش‌های جدی مواجه است. این تناقض نشان می‌دهد که علی‌رغم وجود پتانسیل‌های قابل توجه در حوزه نوآوری، ضعف در زیرساخت‌های نهادی و محیط کسب و کار، مانع از بهره‌برداری کامل از این ظرفیت‌ها شده است.

نهادها	سرمایه انسانی و تحقیقات	زیرساخت ها	خروجی های دانش و فناوری	خروجی های خلاقانه	بلوغ کسب و کار	بلوغ بازار	رتبه جهانی	
۴۱	۸۸	۱۰۵	۱۱۰	۱۰۸	۱۱۱	۷۲	۹۴	آذربایجان
۷۰	۹۱	۷۸	۶۵	۴۷	۷۸	۸۳	۵۹	ارمنستان
۵۲	۸۶	۸۷	۶۰	۷۱	۵۸	۶۷	۶۵	اردن
۱۳۸	۶۶	۹۸	۴۶	۴۵	۱۰۷	۷۹	۷۰	ایران
۱۲۷	۱۲۳	۱۲۳	۶۹	۸۰	۹۴	۱۰۱	۹۹	پاکستان
۱۰۰	۳۸	۴۴	۴۸	۳۰	۴۱	۴۱	۴۳	ترکیه
۲۶	۳۵	۳۶	۷۴	۵۷	۵۲	۳۱	۴۶	عربستان
۳۶	۱۹	۴۵	۶	۲۸	۹	۱۵	۱۴	رژیم صهیونیستی
۴۰	۷۳	۵۵	۹۱	۸۵	۶۳	۷۰	۶۹	عمان
۱۷	۴۴	۱۴	۸۳	۶۰	۹۰	۴۸	۴۸	قطر
۷۵	[۵۵]	۵۲	۸۸	۷۰	۱۱۳	۷۸	۷۳	کویت

ایران با رتبه ۷۰ در میانه جدول منطقه قرار گرفته است؛ جلوتر از کشورهایی چون پاکستان، آذربایجان و تا حدی کویت، اما عقب تر از بیشتر کشورهای خلیج فارس، ترکیه و رژیم صهیونیستی. تصویر کلی نشان می دهد که کشورهای عربی خلیج فارس طی یک دهه گذشته با سرمایه گذاری سنگین در زیرساخت ها، اصلاح نهادی و جذب سرمایه گذاری خطرپذیر توانسته اند به نیمه بالای جدول برسند. در مقابل، ایران همچنان با ضعف در کیفیت نهادها، محیط کسب و کار و محدودیت دسترسی به سرمایه نوآوری روبه رو است. نقطه قوت ایران در خروجی های فناورانه است؛ جایی که عملکرد کشور بهتر از سطح ورودی ها بوده و نشان می دهد توان علمی و دانشی وجود دارد اما اتصال این توان به بازار و ارزش افزوده اقتصادی دچار گسست است. مسیر ارتقای رتبه ایران بیش از هر چیز نیازمند اصلاح نهادی، تقویت سرمایه گذاری خطرپذیر و تسهیل تجاری سازی دستاوردهای پژوهشی است تا ظرفیت انسانی و علمی بالفعل به مزیت رقابتی پایدار تبدیل شود.

شاخص جهانی نوآوری ۲۰۲۵						
رکن	رتبه	زیررکن	رتبه	شاخص	رتبه	بررسی نقاط ضعف و قوت
نهاده‌ها	۱۳۸	محیط دولتی	۱۳۴	ثبات عملیاتی کسب و کارها	۱۳۵	در محیط دولتی، ثبات فعالیت کسب و کارها با چالش
		محیط قانون‌گذاری	۱۳۷	اثربخشی خدمات دولتی	۱۳۰	روبه‌روست و خدمات اداری زمان‌بر و پرهزینه است. در
		محیط کسب و کار	۱۳۳	کیفیت قانون‌گذاری	۱۳۸	قانون‌گذاری انسجام کافی وجود ندارد و پیش‌بینی شرایط
				اعتماد و پایبندی به قانون	۱۲۴	برای فعالان اقتصادی دشوار می‌شود. در محیط کسب و کار
سرمایه انسانی و تحقیقات	۶۶	تحصیلات عالی‌ه	۳۶	ثبات سیاست‌های کسب و کار	۱۲۹	نیز سیاست‌ها پایدار نیست و حمایت نهادی از کارآفرینی
				فرهنگ و سیاست‌های کارآفرینی	۹۰	محدود است.
				هزینه‌های تحصیل	۱۱۹	ایران در این رکن جایگاهی میانه دارد. در حوزه تحصیلات،
				سرانه بودجه تحصیل دانش‌آموزان	۶۵	رتبه کشور پایین‌تر است و شاخص‌هایی مانند کیفیت
	۵۱	تحقیق و توسعه	۵۱	امید به زندگی در مدرسه	۶۹	آموزش پایه و سرانه هزینه تحصیل فاصله زیادی با میانگین
				آزمون سنجش کارآیی دانش‌آموزان	n/a	جهانی دارند. در مقابل، در تحصیلات عالی‌ه وضعیت بهتر
				تعداد دانش‌آموزان به ازای هر معلم	۹۹	بوده و ثبت‌نام گسترده و سهم بالای دانش‌آموختگان فنی و
				ثبت نام در تحصیلات عالی‌ه	۵۵	مهندسی نقطه قوت ایران به شمار می‌رود. در بخش تحقیق
				دانش‌آموختگان فنی و مهندسی	۸	و توسعه نیز اگرچه تعداد پژوهشگران بالاست، اما سهم
				نرخ مهاجرت تحصیلی دانشجویان	۹۴	سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و حضور سرمایه‌گذاران
زیرساخت‌ها	۹۸	زیرساخت‌های عمومی	۱۳۷	تعداد پژوهشگران تحقیق و توسعه	۴۰	جهانی محدود است و همین موجب شده ظرفیت علمی
				سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه	۵۰	به طور کامل به نوآوری اقتصادی تبدیل نشود.
				سرمایه‌گذاران جهانی تحقیق و توسعه	۴۴	
				رتبه دانشگاه‌ها در رتبه‌بندی جهانی	۴۴	
	۱۱۵	پایداری زیست محیطی	۱۳۷	دسترسی به فناوری اطلاعات	۹۱	به کارگیری ابزارهای دیجیتال رشد داشته، اما دولت
				به کارگیری فناوری اطلاعات	۴۰	الکترونیک عقب مانده است. رتبه بالای ایران در شاخص
				خدمات برخط (آنلاین) دولت	۱۲۶	شکل‌گیری سرمایه ناخالص نشان‌دهنده سرمایه‌گذاری کلان
				تولید (خروجی) برق	۵۳	است، هرچند کارایی آن محل تردید است. در مقابل،
				عملکرد لجستیک (حمل و نقل)	۱۰۷	حمل و نقل و لجستیک ضعیف‌اند و مصرف انرژی‌های سبز
				شکل‌گیری سرمایه ناخالص	۶	فاصله زیادی با استانداردهای جهانی دارد.
				تولید ناخالص ملی / واحد مصرف انرژی	۱۲۲	
				مصرف انرژی کم کربن	۱۲۱	
				گواهینامه‌های جهانی زیست محیطی	۱۱۵	

اطلاعات درج شده در این جدول و جداول پیش‌رو منعکس‌کننده رتبه ایران در رکن‌ها، زیررکن‌ها و شاخص‌های نوآوری می‌باشد. هم‌چنین در ستونی مجزا ارتباطی که بین هر کدام از ارکان شاخص جهانی نوآوری با مطالب بیان شده در گزارش زیست بوم برقرار بوده، بازگو شده است. بررسی موارد درج گردیده در این ستون دید خوبی را از ارتباط میان این دو گزارش منعکس خواهد کرد.

رکن	رتبه	زیررکن	رتبه	شاخص	رتبه	بررسی نقاط ضعف و قوت
خروجی های دانش و فناوری	۳۱	خلق دانش	۲۴	حق ثبت اختراع بر اساس مبدا	۱۴	ایران در این رکن تصویری دوگانه دارد. از یک سو تولید علمی و فعالیت در حوزه نرم افزار جایگاه نسبتاً مناسبی ایجاد کرده و بهره‌وری نیروی کار نیز بهبود نسبی نشان می‌دهد.
				ثبت اختراع بین المللی	۴۸	
				مدل‌های کاربردی بر اساس مبدا	-	
				تعداد مقالات در زمینه علم و فناوری	۲۸	همچنین سهم شرکت‌های یونیکورن نیز هرچند هنوز محدود است، اما نشانه‌ای از شکل‌گیری بنگاه‌های نوآور با مقیاس بزرگ است. در مقابل، پیوند این ظرفیت‌ها با بازار جهانی ضعیف است؛ ثبت اختراع بین‌المللی، صادرات فناوری و دریافت استانداردهای جهانی سهم اندکی دارند. به همین دلیل، بخش بزرگی از دانش تولیدشده هنوز به ارزش افزوده اقتصادی و جایگاه جهانی تبدیل نشده است.
				مقالات پراستناد علم و فناوری	۴۰	
	۴۶	اثربخشی دانش	۱۰۳	رشد بهره‌وری نیروی کار	۱۰	
				سهم شرکت‌های یونیکورن از اقتصاد	۵۳	
				هزینه‌کرد در نرم‌افزارهای رایانه‌ای	۵	
				تولید محصولات با فناوری پیشرفته	۴۰	
				میزان دریافتی از مالکیت معنوی	۹۶	
خروجی‌های خلاقانه	۱۴	دارایی‌های نامشهود	۱۰۶	پیچیدگی محصولات تولیدی و صادراتی	۷۰	بخش زیادی از ثبت علائم و طرح‌های صنعتی در سطح ملی انجام می‌شود و برندهای ایرانی حضور محدودی در سطح بین‌المللی دارند. به همین دلیل، با وجود آمار بالای ثبت داخلی و رتبه خوب در این بخش، اثر اقتصادی جهانی آن محدود است. در حوزه محصولات و خدمات خلاقانه مانند سینما، سرگرمی یا صادرات کالاهای فرهنگی، عملکرد ضعیف‌تر بوده و ظرفیت‌های موجود کمتر به بازار جهانی راه یافته‌اند. در خدمات آنلاین نیز، ضعف در توسعه دامنه‌های اینترنتی مستقل و حضور محدود اپلیکیشن‌های ایرانی در بازار جهانی باعث شده اثرگذاری بین‌المللی این بخش پایین بماند.
				صادرات فناوری پیشرفته	۱۱۵	
				صادرات خدمات فناوری اطلاعات	۱۲۵	
				جایگاه گواهی ایزو	۱۰۵	
				ارزش دارایی‌های نامشهود	n/a	
	۴۵	محصولات خلاقانه	۹۶	ارزش برندهای ملی و منطقه‌ای	۲	
				ارزش برندهای جهانی	۷۸	
				ارزش طرح‌های صنعتی ملی و منطقه‌ای	۱۴	
				صادرات خدمات فرهنگی و خلاقانه	۸۹	
				فیلم‌های بلند ملی	۶۳	
خدمات آنلاین خلاقانه	۹۶	خدمات آنلاین خلاقانه	۱۰۶	بازار سرگرمی و رسانه	۵۵	
				صادرات کالاهای خلاقانه	۸۹	
				تعداد دامنه‌های اینترنتی سطح بالا	۶۱	
				خروجی‌های خلاقانه در نرم‌افزارهای منبع باز	۱۰۶	
				ارزش خلق اپلیکیشن‌های تلفن همراه	۹۶	

*م ت در این صفحه به معنی میلیارد تومان است

یکی دیگر از رتبه‌های قابل تأمل برای ایران، در شاخص ارزش برندهای ملی و منطقه‌ای است که اگر واقع بینانه به این موضوع بنگریم ایران در جایگاه دوم این شاخص قرار ندارد. بررسی‌ها نشان می‌دهد شاخص نوآوری جهانی از روش اعلانی بهره می‌گیرد. همین امر باعث می‌شود که ایران صرفاً بر اساس تعداد علائم تجاری ثبت شده در جایگاه دوم قرار گیرد، بدون آن که ویژگی‌های کیفی مانند موفقیت تجاری، بین‌المللی و ارزش اقتصادی واقعی در نظر گرفته شود. این روش تصویری غیرواقعی از وضعیت نوآوری کشورها ارائه می‌دهد.